

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

СРЕМЕНКО ЛАРИСА В'ЯЧЕСЛАВІВНА

УДК 37.026 : 378.6 : 316.6

**ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ**

19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата психологічних наук

Луганськ – 2013

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля МОНмолодьспорту України, кафедра психології, м. Луганськ

Науковий керівник доктор психологічних наук, доцент
Гарькавець Сергій Олексійович,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля МОНмолодьспорту
України (м. Луганськ), професор кафедри
психології

Офіційні опоненти: доктор психологічних наук, старший науковий
співробітник **Ващенко Ірина Володимирівна**,
Київський національний університет імені Тараса
Шевченка, професор кафедри загальної психології

кандидат психологічних наук, доцент
Горбань Галина Олександрівна,
Класичний приватний університет (м. Запоріжжя),
доцент кафедри практичної психології

Захист відбудеться „21” лютого 2013 року о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 29.051.11 у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля МОНмолодьспорту України за адресою: 91034, м. Луганськ, кв. Молодіжний, 20-А

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля МОНмолодьспорту України за адресою: 91034, м. Луганськ, кв. Молодіжний, 20-А

Автореферат розісланий „18” січня 2013 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ю. О. Бохонкова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах суспільних трансформацій продуктивне включення людини в соціальне середовище передбачає досягнення нею оптимального рівня розвитку соціальної компетентності, оскільки суспільство має потребу у фахівцях, які проявляють високу адаптивність, підготовлені до виконання нових завдань і швидкого опанування нововведень, спроможні брати на себе відповідальність та ефективно діяти в професійній сфері.

Проблема соціальної компетентності особистості достатньо ґрунтовно розглянута представниками різних наукових напрямків як у зарубіжній (Дж. Алмонд, Е. Зіглер, Д. МакКлелланд, Дж. Хант, Дж. Равен та ін.), так й у вітчизняній (К. Абульханова-Славська, А. Асмолов, О. Бодальов, О. Деркач, Л. Карамушка, С. Максименко, А. Маркова, Л. Столяренко, В. Третяченко, М. Холодна, О. Фастова та ін.) психологічній науці. Вчені акцентували увагу на особливій ролі соціальної компетентності у розвитку особистості, її спрямованістю на вирішення проблеми соціальної орієнтації, адаптації, інтеграції загально-соціального та особистісного досвіду, концептуалізації найвищого рівня соціальної активності особистості.

Найбільшого значення соціальна компетентність набуває в процесі становлення майбутніх практичних психологів. Це зумовлено тим, що набуття професіоналізму психолога залежить від вміння приймати іншу людину такою, якою вона є, розуміти когнітивні передумови виникнення різних емоційних станів, пов'язувати їх із базовими формами захисту, адекватно визначати свій внесок у виникнення непорозумінь з іншими людьми, бачити стереотипні, деструктивні тенденції поведінки, які є не продуктивними для взаємодії з іншими людьми.

В останній час проведено низку досліджень, в яких вивчалися особливості формування громадянської (О. Пометун), дослідницької (Л. Абдулова), полікультурної (Л. Данілова, А. Демчук), політичної (М. Головатий, Г. Демченко), професійної (О. Бондарева, Ж. Вірна, І. Дударенко, Н. Пов'якель, Н. Шевченко) компетентності у майбутніх фахівців. Але, ґрунтовно не досліджувалися такі компоненти соціальної компетентності майбутніх практичних психологів, як мотиваційний, емоційно-вольовий, функціональний, комунікативний та рефлексивний, які на етапі їхньої професійної підготовки значно впливають на процес її формування.

Отже, практична значущість проблеми, її недостатнє теоретичне висвітлення та емпіричне вивчення й зумовили вибір теми дисертаційного дослідження «Формування соціальної компетентності майбутніх практичних психологів».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження входить до плану науково-дослідної роботи лабораторії соціальної психології Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України: «Соціально-психологічні проблеми економічної соціалізації молоді» (номер державної реєстрації 010U010880), «Соціально-психологічні засади становлення суб'єкта економічної соціалізації» (номер державної реєстрації 0107U012277), науково-дослідної роботи кафедри психології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля «Психологічні референти соціального проектування в умовах вищої освіти». Тему затверджено на засіданні Вченої ради Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України (протокол № 1 від 01.02.2007 р.) та узгоджено з бюро Ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 3 від 20.03.2007 р.).

Об'єкт дослідження – процес формування соціальної компетентності особистості.

Предмет дослідження – психологічні особливості формування соціальної компетентності майбутніх практичних психологів.

Мета дослідження – виявити особливості сформованості основних компонентів соціальної компетентності майбутніх практичних психологів, розробити та апробувати програму подальшого формування їхньої соціальної компетентності.

Для досягнення мети було визначено такі **завдання дослідження**:

1. Провести теоретико-методологічний аналіз підходів до вивчення проблеми формування соціальної компетентності особистості.

2. Розробити та обґрунтувати структурну модель соціальної компетентності майбутнього психолога-практика.

3. Емпірично дослідити особливості сформованості основних компонентів соціальної компетентності майбутніх практичних психологів на етапі професійної підготовки у вищому навчальному закладі.

4. Розробити й експериментально перевірити програму формування соціальної компетентності майбутніх практичних психологів.

Теоретико-методологічну основу дослідження становили: фундаментальні положення та підходи до вивчення соціальної компетентності особистості (Л. Карамушка, Н. Кузьміна, А. Маркова, К. Мітрофанова, Дж. Равен, В. Третяченко, А. Хуторський та ін.); наукові уявлення про особистість як суб'єкта професійної діяльності (К. Абульханова-Славська, Л. Бурлачук, І. Ващенко, І. Зязюн, Г. Костюк, С. Максименко, М. Савчин, Н. Чепелєва та ін.); дослідження відповідності особистісних якостей вимогам професії (Б. Ананьєв, О. Бондаренко, В. Панок, В. Рибалка, М. Савчин, В. Скребець, Б. Федоришин, Ю. Швалб та ін.); наукові уявлення про особистість практичного психолога (Н. Амінов, В. Бочелюк, Г. Горбань, Н. Завацька, М. Молоканов, Р. Овчарова, Н. Пов'якель, О. Саннікова, Л. Терлецька, Л. Уманець та ін.).